

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALECTEN

UNIVERSITEIT GENT

Vakgroep Nederlandse Taalkunde

Blandijnberg 2

9000 Gent

(tel : 09/264.40.79 of 264.40.81)

Vragenlijst 94

GRAAN- EN VOEDERGEWASSEN

juli 1998

Dialect van : (stad, dorp, gehucht, wijk),

..... (gemeente). (prov.)

GESPROKEN DOOR :

OPGETEKEND DOOR :

Naam : Naam :

Geboorteplaats : Geboorteplaats :

Geboortejaar : Geboortejaar :

Waar opgegroeid : Dialect :

(vroeger) beroep : (vroeger) beroep :

In welke gemeente werd beroep uitgeoefend : Ik ben naar school geweest tot jaar.

Dialect van moeder : Hoogste diploma :

Dialect van vader : Adres en telefoonnummer :

Dialect van echtgeno(o)t(e) :

Ik ben naar school geweest tot jaar

Datum van invullen van vragenlijst :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialectwoordenboek.

Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialect gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialectuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialect van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

Bij voorbaat hartelijk dank.

GRAANGEWASSEN

Tarwe

1. Wat is de benaming voor tarwe die voor de winter gezaaid wordt ?

2. Hoe heet tarwe die na de winter gezaaid wordt ?

3. Hoe heet tweerijige tarwe ? (met aren waarin slechts twee rijen graantjes)

4. Hoe heet tarwe met lange stekels op de aren ?

5. Welke traditionele soorten tarwe benoemde men in uw streek? Vermeld naam en kenmerken, graag.

Kende u de volgende benamingen in verband met soorten tarwe? Zo ja, wat waren de kenmerken van die soort ?

6. amel, amelkoorn

7. kapelle

8. katjekoorn

9. roodauw

10. witkaf

11. wollekaf

12. semel (voor zaaitarwe of zaaigraan in het algemeen)

13. andere ...?

Gerst

14. Welke traditionele soorten gerst benoemde men in uw streek? Vermeld naam en kenmerken, graag.

15. Wat is de benaming van gerst die voor de winter gezaaid wordt ? Ze is vierrijig. (sukrioen, schokkeljoen, ...)

16. Hoe heet gerst die na de winter gezaaid wordt ? Ze is tweerijig. (pamele, knobbelgerst, ...)

17. Hoe heet gerst die speciaal voor de brouwerij geteeld wordt?	
18. Gerst die alleen voor veevoeder geschikt is?	
Rogge	
19. Welke traditionele soorten rogge benoemde men in uw streek? Vermeld naam en kenmerken, graag.	
20. Eertijds was rogge steeds lang van stro. Kende u toen een benaming van een soort met uitzonderlijk kort stro ?	
21. Hoe heette rogge die men niet liet rijpen, maar die nog jong gemaaid werd als veevoeder.	
Haver	
22. Welke traditionele soorten haver benoemde men in uw streek? Vermeld naam en kenmerken, graag.	
Kende u de volgende benamingen in verband met haversoorten? Zo ja, wat waren de kenmerken van die soort?	
23. dikke haver	
24. hete haver	
25. zwarte haver	
26. havereve	
27. karnhaver, kernhaver	
28. Haver kon getroffen worden door een speciale schimmelziekte, waardoor de graantjes verschrompelden of veranderden in een zwart poeder. Hoe heette deze aandoening ? (mezie-, meze-, mussche-, masschelbeen, hoort, zwart, verlopen zijn ...)	
Maïs	
<i>De teelt van maïs om te hakselen of in te kuilen als veevoeder dateert pas van na de jongste oorlog. Vroeger kende men wel maïsgraan als een ingevoerd product, dat bij de inlandse granen gemengd werd. Het werd hier te lande sporadisch ook gekweekt om de graankolven.</i>	
29. Wat is de traditionele dialectbenaming voor maïsgraan ?	
30. Hoe noemde men maïs als het om de graankolven gekweekt werd ?	

31.Hoe heet een kolf graan van maïs ? (kolf, krabbe, wapper, klosse ...)	
32. Hoe heet het haardosje dat boven aan een kolf groeit ?	
33.Hoe heet de stellage, meestal afgesloten met kippegaas, waarin maïskolven gedroogd worden ?	
34. Kent u benamingen voor verschillende soorten maïskorrels ?	
35.Hoe noemt men nu het gewas dat uitsluitend als veevoeder geteeld wordt ?	

VOEDERGEWASSEN

Oudere, nu niet meer geteelde voedergewassen

36. Kent u een benaming voor een mengeling van tarwe en rogge of een ander graan, dat gezaaid werd als goedkoop broodgraan en later om beestenvoer te verkrijgen ? (masteluin, mengelsoen)	
37. Wat is de dialectbenaming voor de wikke, die vroeger als voedergraan werd geteeld ? (vitse)	
38. Kent u een benaming voor een mengeling van haver of rogge, wikke (vitsen), erwten, bonen en eventueel andere gewassen, die samen werden gezaaid als voeder voor de dieren ? (boon-, bonekruid, keulie, keule, cieze, hivernagie, peistering, kruid...)	
39. Wat is de dialectbenaming voor spurrie, dat vroeger als voederplant werd geteeld en nu uitsluitend als onkruid bekend is ? (spurwe, spurre, sperre)	

Peulvruchten

40.Wat is de dialectbenaming voor de volle peul van peulvruchten ?	
41.Wat is de benaming van de lege dop(pen) van peulvruchten ?	

Erwten

Hoe noemt men in uw dialect :

42. erwten

43. één erwt

44. erwten plukken

45. een erwtepeul

Bonen

46. Hoe heten in uw dialect struikbonen die op het veld groeien?
Als de bonen rijp zijn zijn ze wit. Deze bonen zijn geschikt voor menselijke consumptie zowel als voor diervoeder.

47. Als de bonen voldoende gerijpt zijn, worden ze getrokken en voorlopig in pakjes op het veld gezet. Hoe heten die pakjes ?

48. Die pakjes worden kruislings langs een in het veld geplante staak (perse) gestapeld om verder te drogen. Hoe heet die handeling ?

49. Hoe heten voederbonen ? Ze groeien op stengels van één à anderhalve meter hoog. Als de peulen rijp zijn, worden ze zwart. In een peul zitten vier à vijf bonen ter grootte van een vingertop.

50. Wat is de benaming voor tuinbonen, waarvan de planten langs stokken klimmen ?

Hooigewassen

51. Wat is de dialectbenaming voor klaver ?

Kent u dialectbenamingen voor verschillende soorten klaver ?

52. Voor die met rode bloemen ?

53. Voor die met witte bloemen ?

54. Kent u een dialectbenaming voor luzerne ? (zeven-, negenjaarsklaver)

55. Kent u een dialectbenaming voor een mengeling van gras en klaver ?

56. Wat is de dialectbenaming voor raaigras ?

57. Hoe heet gras dat in lage hooiweiden (meersen) groeit ?

58. Hoe heet gras dat langs de weg- en slootkanten groeit ?

59. Hoe heet gras dat op de dijken groeit ?	
60. Hoe heet gras dat op natte, zompige plekken groeit ?	

Andere voedergewassen

61. Hoe noemt men de soort wortelen die vroeger uitsluitend als dierenvoeder voor paarden en runderen werden gekweekt ? Ze waren groter en onregelmatiger van vorm dan de wortelen voor menselijke consumptie.	
---	--

Bieten

62. Hoe noemt men bieten in het algemeen ?	
63. Wat is de dialectbenaming voor voederbieten ?	
64. Wat is de dialectbenaming voor suikerbieten ?	

Zaaïen en verzorging van kleine bieten.

65. Toen het bietenzaad nog niet eenkiemig was en bieten ook nog niet met een zaaimachine werden gezaaid, trok men haaks op elkaar lijnen en op de kruispunten ervan werd een kuiltje gemaakt met een plantstok. Daar werd een zaadje ingelegd. Hoe heette die bewerking ?	
66. Later werd meerkiemig zaad met een zaaimachine gezaaid. Hoe heette die bewerking ?	
67. Spreekt men nu in uw dialect in de regel van "bieten planten" of van "bieten zaaïen" ?	

Na het opkomen van de met meerkiemig zaad gezaaide bieten moest men in een of meer bewerkingen de overbodige bietenplantjes verwijderen, zodat slechts in een rij om de 15 à 20 cm. één bietplantje overbleef. Hiervoor waren verschillende werkwijzen in zwang, die dikwijls streekgebonden waren.

Een eerste werkwijze bestond erin om rechtstaande, met een hak met een lange steel telkens weer een aantal bietenplantjes weg te hakken, zodat de overblijvende op de gewenste afstand stonden. Daarna werd in gebogen houding of kruipend op de knieën elk overblijvend trosje bieten met de hand (of ook gewapend met een klein hakje of krabbertje) uitgeduind, zodat er maar één meer overbleef. (Zie ill.)

68. Hoe noemde men de eerste fase (hakken met een hak met lange steel) ?	
69. Hoe heette de tweede fase (met de hand uitdunnen) ?	

70. Bestond er een naam voor die dubbele werkwijze in zijn geheel ?

Bij een tweede werkwijze werden de twee handelingen door één persoon in één beurt verricht. De overtollige bieten werden met een handhakje uitgehakt en tegelijk werden de overblijvende zonodig met de hand uitgedund tot er maar één meer overbleef. De arbeider werkte hierbij gebogen. (Zie ill.)

71. Hoe heette deze werkwijze ?

Afhankelijk van de weersomstandigheden en de graad van onkruidwoekering werd een week à veertien dagen later nog eens met de hak met lange steel tussen de opgroeiende bietenplantjes gehakt om het onkuid te verwijderen. (Zie ill.)

72. Hoe heette deze handeling ?

73. Hoe heette de hak met lange steel ?

74. Hoe heette het hakje met korte steel ?

Onderdelen van de biet

75. Hoe heet het geheel van de bietenbladeren, als de plant nog groeit ?

76. Hoe noemt men verdroogde, afgestorven blaren van bieten ?

77. Hoe noemt men een biet die een zaadstengel vormt ?

78. Hoe heet het zaad van bieten ?

Rooien van bieten

79. Hoe zegt men 'bieten rooien' in het algemeen ?

Bieten werden (en worden nog soms) uitgetrokken met de hand eventueel met behulp van een klein spaatje of vorkje of met behulp van een tang, en in sommige streken met een soort trekhaak aan een steel.

80. Hoe zegt men bieten trekken op die traditionele manier ?
(Zie ill.)

81. Hoe heet het kleine spaatje met korte steel en kruk om bieten te rooien ? (Zie ill.)

82. Hoe heet het vorkje met steel en kruk, dat hierbij gebruikt wordt ? (Zie ill.)

83. Hoe heet de tang om bieten te rooien ? (Zie ill.)

84. Hoe heet de trekhaak aan een steel waarmee bieten werden gelicht ? Aan de vorkvormige haak was ook een ketting bevestigd, die verbonden was aan een gordel om de lenden. (Zie ill.)

Er waren verschillende handelwijzen om bij het rooien het bovenste stuk van de biet met het loof af te snijden. Misschien kenden ze verschillende benamingen.

85. Hoe noemt men in het algemeen het loof met het bovenste stuk van de biet afsnijden tijdens het rooien ?

Het loof van suikerbieten werd meestal afgesneden, terwijl de biet nog in de grond stak, met een horizontaal op een lange steel gemonteerde snijshoefel, waaraan in jongere tijd ook traliwerk bevestigd is om de bietenkop met loof weg te werpen.

86. Hoe heette deze handeling ?

87. Hoe heette de schoffel waarmee dat geschiedde ? (Nederlands: kopschoffel, zie ill.)

88. Hoe heette een ontkopmachine die met een paard voortgetrokken werd ? (Zie ill.)

89. Hoe noemt men de afgestoken of afgesneden bovenste stukken van de biet met het loof eraan dat als veevoeder dient ?

90. Van voederbieten werd in sommige streken bij het trekken het loof met de hand afgewrongen en op het veld achtergelaten. Hoe heette die handeling ?

91. Elders werden voederbieten, eenmaal uitgetrokken op rijen gelegd en daar werden dan het loof met een stuk biet afgesneden of afgestoken. Hoe heette deze handeling ? (Zie ill.)

92. Voor de grote bietenrooimachines in gebruik waren, werden ook eenvoudige machines met paardentraction gebruikt, om de bieten te lichten. Hoe heette zo'n machine ? (Nederlands : bietenlichter; Zie ill.)

93. Hoe heet het machinaal rooien van bieten ?

Voederbieten

94. Welke traditionele soorten voederbieten benoemde men in uw streek ? Vermeld naam en kenmerken, graag.

Kende u voor voederbieten de volgende benamingen of nog andere en met welke betekenis ?	
95. groene kraag	
96. rode of roze kraag	
97. kropbeet	
98. kannetjesbeet	
99. tonnetjesbeet	
100. uitschopper	
101. Hoe heette de riek met 7 à 9 tanden speciaal om bieten en rapen op te scheppen ? (Zie ill.)	
102. Hoe heette de scherfmolen om vieten in stukken of plakken te snijden ? (Zie ill.)	
Rapen	
103. Wat is uw dialectbenaming voor rapen als veldvrucht ?	
104. Hoe heet de knol van rapen ?	
105. Hoe heten de bladeren van rapen ?	
106. Indien ze verschillend benoemd worden, hoe heten rapen voor menselijke consumptie, die als groente verkocht worden ?	
107. - rapen die uitsluitend als diervoer geteeld worden ?	
108. Hoe heet een raap die uitsluitend voor het zaad geplant is ?	
109. Hoe heet het zaad van rapen ?	
110. Hoe heet een zaadhuls, de peul van zaaddragende raapplant ?	
111. Zeer laat op het jaar gezaaide rapen die geen knollen meer vormen en waarvan uitsluitend het loof als groente of als diervoer gebruikt wordt ?	
Hoe worden de volgende rapensoorten bij u in het dialect benoemd ?	

112. die met groene hals ?	
113. die met rode of blauwe hals ?	
114. de knolraap ?	
115. een rapensoort met langwerpige knollen i.p.v. ronde ?	
116. de kleine raap ter grootte van een appel, uitsluitend als goente geteeld, de tuinraap ?	
117. een rapensoort met zeer lang loof ? (ezelsoor)	
118. Hoe zegt men 'rapen zaaien' ?	
119. Hoe zegt men 'opkomende rapen verdunnen' ?	
120. Hoe zegt men rapen rooien ?	
121. Hoe zegt men rapen trekken en in busseltjes bijeenbinden ?	

Voederkool

122. Een koolsoort met korte stengel en veel blad ? Ze is niet wintervast ? (mergkool)	
123. Een koolsoort met lange opgaande stengel en minder blad ? Ze is wintervast en wordt gevoerd door afbladeren, en ten slotte door het voederen van de hele stengel. (peerdekool)	

vr. 68

Vr.69

vr. 71

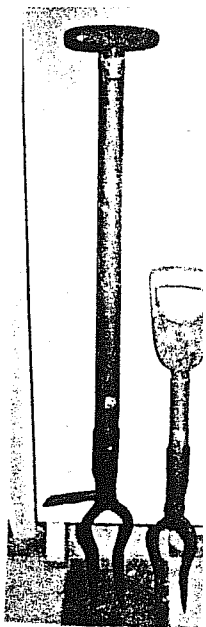
vr. 72

vr. 80

vr. 81

vr. 82

Vragenlijst 94 :

Graan- en voedergewassen

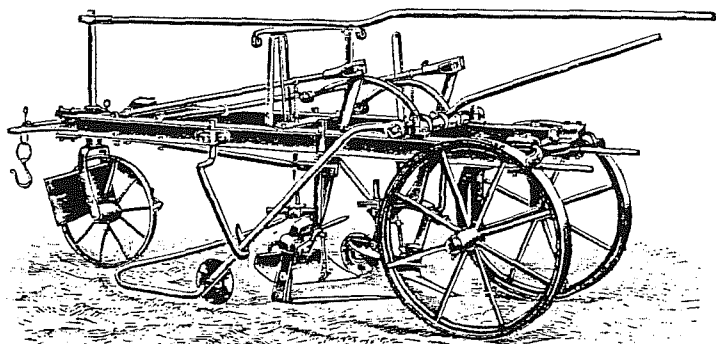

vr. 84

vr. 83

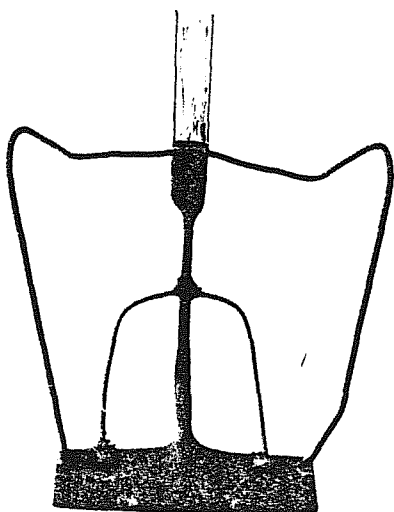
vr. 88

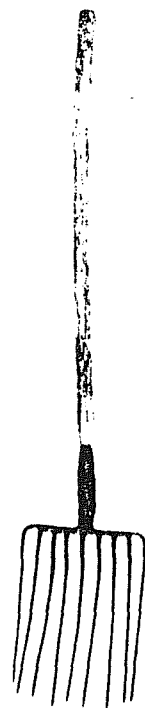
vr. 91

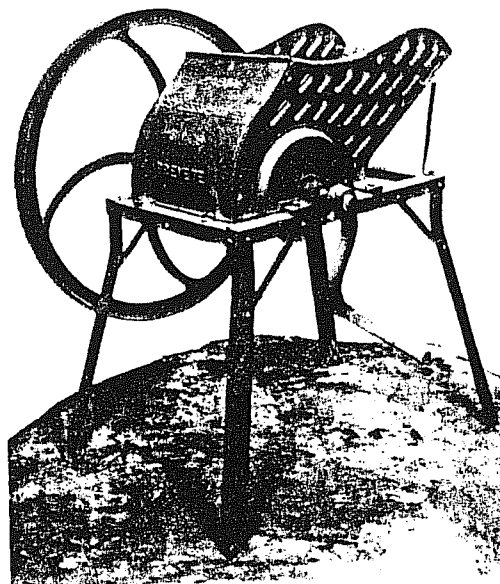
vr. 87

vr. 101

vr. 102

vr. 92

